

STRESZCZENIE

Zasadniczym celem pracy było ukazanie poezji Rafała Wojaczka jako religijnej. Ten aspekt dzieła, mimo incydentalnych prób, pozostawał przez lata poza obszarem zainteresowań krytyków. Samobójstwo oraz legenda „poety przeklętego” skutecznie przesłoniły to, co pozwala rozpatrywać jego pisarstwo w aspekcie religijnym, rozumianym szerzej niż wskazuje podstawowy zakres definicji „poezji religijnej”. Pisząc o tej problematyce odwołuję się do koncepcji monoteizmu i religii abrahamicznych (chrześcijaństwo, judaizm), idei gnostyckich (manicheizm) oraz ateizmu (apateizm, agnostycyzm). W uzasadnionych przypadkach sięgam do praktyk i doktryn religijnych islamu i buddyzmu.

Wojaczek ewokuje myślenie sakralne za pomocą wątków profanicznych, a restytucja sacrum odbywa się głównie przez jego zaprzeczenie. Wpisana w wiersz tęsknota za Bogiem i pustka po Nim zdają się być jedyną możliwą formą Jego uobecnienia się. Stosunek „ja” do Boga jest bowiem relacją „ja” do śmierci. Zatem nie sposób mówić o sprawach ontologii z wyłączeniem kwestii religijnych. Stąd też podstawowymi figurami, wykorzystywanymi przez poetę, są „śmierć” i „Bóg”. Tym, co komplikuje ich odbiór, jest przenikanie ze sfery biografii w przestrzeń wiersza, i odwrotnie. Narzędziem, które pozwala zrewidować dotychczasowe ustalenia i na nowo je formułować pozostaje autobiograficzny tryb lektury. Ujawnia autobiograficzny podtekst tego, co literackie, i zarazem literacki tego, co autobiograficzne. Nie każdy utwór Wojaczka uzasadnia taki tryb lektury, ale też nie ma takiego, który należałoby z niego wykluczyć.

Praca składa się z sześciu rozdziałów, które dzielą się na dwie zasadnicze części. Pierwszej: retrospekcyjno-teoretycznej, druga: interpretacyjnej. Rekonstruję dotychczasową recepcję twórczości poety z uwzględnieniem motywów Boga i śmierci oraz przybliżam nieznane – śląskie – aspekty biografii Wojaczka. Sytuuję tę twórczość w kręgu poezji religijnej podkreślając również tragizm egzystencji autora. Ten daje się zamknąć w formule „wyroku”. Podstawowy trzon pracy stanowią interpretacje sześciu wybranych wierszy, poczynając od utworu najwcześniejszego, na ostatnich realizacjach kończąc. Wnioski dowodzą celowości użycia autobiograficznego trybu lektury oraz potwierdzają zasadniczą tezę, że poezję Rafała Wojaczka nazwać trzeba religijną, a autora jej pełnoprawnym reprezentantem.

Słowa klucze: literatura polska, poezja polska, wiersz religijny, Rafał Wojaczek.

SUMMARY

The goal of this paper is to present the religiousness of Rafał Wojaczek's poetry. Regardless of incidental attempts, for years did this aspect of his work remain outside the critics' field of interest. The suicide and legend of the *poète maudit* successfully overshadowed all that makes it possible to investigate his works from a religious point in its broader understanding than the basic definition of "religious poetry". When writing about these issues I refer to the concept of monotheism and Abrahamic religions (Christianity, Judaism), gnostic ideas (Manichaeism) and atheism (apatheism, agnosticism). When it is justified, I reach for the religious practices and doctrines of Islam and Buddhism.

Wojaczek evokes religious thoughts through profane themes, and the restitution of the sacred takes place mainly through contradiction. A longing for God, which is inscribed in the poems, and the emptiness caused by the lack of Him seem to be the only possible form of His representation; the approach of "I" to God is the relation of "I" to death. It is therefore impossible not to talk about ontology without talking about religious matters. Hence, the basic figures used by the poet are "death" and "God". What complicates their reception is the percolation between the sphere of biography to the space of the poem, and the other way round. The tool which enables us to revise what has already been established and form the conclusions anew is the autobiographical reading. It reveals the autobiographical undertone of what is literary, and the literary undertone of what is autobiographic. Not everything that Wojaczek wrote justifies such an approach to reading but also none of his works should be debared from it.

The paper comprises of into six chapters, which can be divided into two parts. The first part is retrospective-theoretical, the second: interpretative. I reconstruct the past reception of the poet's works including the motifs of God and death, and I give an insight into the unknown – Silesian – aspects of Wojaczek's biography. I situate these works among religious poetry, at the same time underlining the tragedy of the author's existence. It can be summed up in the form of a "sentence". The base of the paper is the interpretation of six chosen poems, starting with the earliest one and ending with those created the latest. The conclusions prove the purposefulness of autobiographical reading and confirm the thesis that Rafał Wojaczek's poetry needs to be called religious, and its author a fullfledged representative of such poetry.

Key words: polish literature, polish poetry, religious poem, Rafał Wojaczek.